

11.01.2021

POL-2020-71997

Jakelun mukaan

Sisäministeriön lausuntopyyntö SMDno-2018-365

Poliisihallituksen lausunto työryhmän ehdotukseen hallituksen esitykseksi laiksi puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

1 Lausuntopyyntö

Sisäministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Poliisihallitus on osallistunut hallituksen esitysluonnoksen sisältävän mietinnön valmistelleen lainsäädäntöhanketyöryhmän työskentelyyn koko valmistelun ajan. Poliisihallitus on tuonut työryhmässä esille lukuisia nykylainsäädännön operatiiviseen soveltamiseen liittyviä ongelmia sekä muutostarpeita, jotka ovat liittyneet sekä tavanomaiseen virka-apuun että erityisesti sotilaallisia voimakeinoja sisältävään virka-apuun. Esitykset on pääosin huomioitu valmistelussa.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Yleistä

Lainsäädäntöön ollaan esittämässä useita merkittäviä muutoksia, joita Poliisihallitus pitää välttämättöminä ja mietinnössä hyvin perusteltuina.

Keskeisimpiä puolustusvoimien poliisille antamaan virka-apuun liittyviä poliisin operatiivisen toimintakyvyn turvaavia sekä virka-apulainsäädäntöä selkeyttäviä asiakokonaisuuksia työryhmän ehdotuksessa hallituksen esitykseksi ovat seuraavat:

- Ehdotetussa virka-apulaissa säädettäisiin nykyistä selkeämmin siitä, että lähtökohtaisesti kaikki virka-aputehtävät voivat tietysin edellytyksin sisältää voimakeinojen käyttöä.
- Vaativaa virka-apua koskevassa päätöksenteossa erotetaan nykyistä selkeämmin päätöksenteon moniportaisuus eli päätös pyytää virka-apua, päätös virka-avun antamisesta sekä poliisin operaation johdossa tekemä päätös käyttää voimakeinoja.
- Vaativaa virka-apua myönnettäessä ei enää edellytettäisi käsillä olevalta tilanteelta suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran

välittömyyttä. Ehdotetussa sääntelyssä pyritään siihen, että päätös virka-apun antamisesta voitaisiin tehdä nykyistä aikaisemmassa vaiheessa, jotta virka-apu voitaisiin myös toimeenpanna tilanteen vaatimassa ajassa. Lakiehdotuksen mukaan virka-apun myöntämiseen riittäisi se, että kyseessä on havaintoihin tai yksilöityihin tietoihin perustuva oletus ihmisten hengen tai terveyden vakavasti vaarantavasta rikoksesta, jonka estämiseksi tai keskeyttämiseksi virka-apu olisi välttämätöntä.

- Vaativaa virka-apua voitaisiin jatkossa antaa myös eräiden terrorismirikoksiin vaikutuksiltaan rinnastuvien rikosten estämiseksi tai keskeyttämiseksi.
- Virka-apulakiin esitetään sisällytettäväksi nimenomainen säännös mahdollisuudesta saada vaativaa virka-apua laissa säädetyin edellytyksin kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi ja säännös mahdollistaisi tällaista vaativaa virka-apua koskevan pyynnön ja päätöksen tekemisen ennakkoon.
- Poliisin omaa aseistusta lähellä olevan, mutta sitä voimakkaamman puolustusvoimien aseistuksen käyttöä (enintään 9 §:n 4 momentissa tarkoitetun aseistuksen käyttö) sisältävästä vaativasta virka-avusta voitaisiin tehdä päätös keskusvirasto- tai ministeriötasolla (vaihtoehtoiset sääntelyehdotukset).
- Lähellä poliisin omaa aseistusta olevaa puolustusvoimien aseistusta (enintään 9 §:n 4 momentissa tarkoitetun aseistuksen käyttö) voitaisiin käyttää myös tavanomaisissa virka-aputehtävissä esteen poistamiseksi. Esteen poistamista koskevasta virka-avusta päätettäisiin keskusvirastotasolla, eikä päätöstä tarvitsisi jälkikäteen alistaa valtioneuvoston käsittelylle.

2.2 Pykälän 9 ”Päätöksenteko vaativasta virka-avusta” vaihtoehtoiset sääntelyehdotukset

Mietinnön sisältämistä vaihtoehtoisista sääntelyehdotuksista 9 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitetulle päätöksentekomenettelylle Poliisihallitus pitää soveltuvampana vaihtoehtoa A.

A-vaihtoehdossa päätöksentekomenettely olisi aina ja kaikissa tilanteissa selkeä ja samanlainen.

B-vaihtoehdossa päätöksentekomenettelyn tason määräytyminen tilanteen kiireellisyyden perusteella monimutkaistaisi prosessia ja aiheuttaisi todennäköisesti merkittäviä lisäviiveitä päätöksentekoon. Eli B-vaihtoehdossa jouduttaisiin ennen päätöksentekoprosessin liikkeelle saamista erikseen riittävästi selvittämään, onko kyseessä tilanne, jossa *”on ilmeistä ettei virka-apupyyntöä ehditä tilanteen ennakoimattomuuden vuoksi käsitellä edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla ihmisten henkeä tai terveyttä välittömästi ja vakavasti vaarantamatta”*.

Ongelmia prosessissa ja sitä kautta mahdollisesti vakavaa viiveiden kasvua saattaisi muodostua siitäkin, jos Poliisihallitus ja Pääesikunta eivät oli-

sikaan samaa mieltä ”kiireen määrästä” ja sitä kautta päätöksentekomenettelystä/-tasosta.

Vaikka A-vaihtoehdossa ”ensiasteen” päätös tehdään keskusvirastotasolla, asia menee joka tapauksessa aina viipymättä valtioneuvoston päätettäväksi. Täten parlamentaarinen vastuu toteutuu myös A-vaihtoehdossa.

Ministeriötasoa huomattavasti nopeammalla keskusvirastotasoisella päätöksellä saataisiin tilanteiden hallintaan erittäin kriittisesti vaikuttavia viiveaikoja lyhyemmäksi. Tämä taas parantaisi poliisin mahdollisuuksia myös onnistua, tarvittaessa puolustusvoimien voimankäyttövälineitä käyttämällä, vakavien akuuttien rikosten estämisessä tai keskeyttämisessä.

2.3 Rajavartiolaitoksen poliisille antama vaativan virka-apu alueelliset rajoitukset

Työryhmän ehdotukseen sisältyvän rajavartiolaitain 77a pykälän muutosehdotuksen mukaisesti ”*poliisilla on oikeus saada Rajavartiolaitokselta Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja rajan läheisyydessä virka-apua, joka sisältää poliisitehtävän suorittamiseen soveltuvaa rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksytyä Rajavartiolaitoksen aseistusta voimakkaampaa aseistusta (vaativa virka-apu)*”.

Työryhmän ehdotuksen mukaisesti tämä alueellinen rajaus ei kuitenkaan koskisi 77b pykälässä säädettävää Rajavartiolaitoksen poliisille antamaa vaativaa virka-apua kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi. Tämän säännöksen mukaista virka-apua Rajavartiolaitos voisi ehdotuksen mukaan antaa poliisille koko maan alueella. Vastavasti myöskään voimassa olevassa ns. ”tavanomaista” virka-apua koskevassa rajavartiolaitain 77 §:ssä ei ole alueellisia rajoituksia.

Työryhmän ehdotuksen mukaan Rajavartiolaitoksen antama vaativa virka-apu tulisi, Puolustusvoimien antamaa vastaavasti, jakautumaan uudessa lainsäädännössä kahteen eri kategoriaan käytettävän aseistuksen ja päätöksentekomenettelyn perusteella. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan Rajavartiolaitoksen antama vaativan virka-avun muotoa, joka sisältäisi 77a §:n 1 momentissa tarkoitettua aseistusta, jonka vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta, tulisi olla mahdollista antaa koko Suomen alueella.

2.4 Lopuksi

Kokonaisuutena voidaan todeta, että esitetty uusi sääntely toteuttaisi hyvin lakiuudistuksen tavoitteen kehittää ja ajantasaistaa turvallisuusviranomaisien välistä virka-apua koskeva lainsäädäntö vastaamaan poliisin toiminnallisia tarpeita. Lisäksi uudistukset parantaisivat oleellisesti poliisin kykyä ennakolta varautua ja toisaalta välittömästi puuttua vakaviin uhkiin ja rikoksiin.

Poliisitarkastaja

Vesa Pihajoki

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 11.01.2021 klo 08:34. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

-

Jakelu

Sisäministeriö, kirjaamo@intermin.fi
Sisäministeriön poliisiosasto, lainsaadantoyksikko_poliisiosasto@intermin.fi

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisihallitus, esikunta
Poliisihallitus, poliisitoimintayksikkö